

De Rijopleiding in Stappen (RIS) © (bron basisboek Rijopleiding in Stappen © ROVG/CBR) “een verfrissende kijk op rijopleidingen en examens”

Samenvatting

De RIS maakt gebruik van zeer recente inzichten in wat mensen in het verkeer moeten kunnen en hoe je ze dat moet leren. Dat de RIS anders in elkaar zit dan een 'gewone opleiding' merkt je in de praktijk, maar het wordt nog duidelijker als je je enigszins verdiept in die moderne inzichten die de theoretische basis van de RIS vormen.

Het volgende leidt u via de niveaus van menselijk functioneren en de categorieën dingen die je moet leren

naar wat wel het 'essentieel curriculum' wordt genoemd en vrij te vertalen als 'de belangrijkste dingen die een bestuurder moet leren'.

J.Th.M. Rietman, projectleider RIS CBR

De RIS is dus een bijzondere opleiding. De RIS-instructeur is een bijzondere rij-instructeur. De leerling niet alleen opleiden voor het examen maar voor veilig en plezierig autorijden.

De RIS; een in de loop van jaren geperfectioneerde systematische manier van leren autorijden die leidt tot volgroeide verkeersdeelnemers binnen dezelfde opleidingstijd en tot een aanmerkelijk hogere slagingskans bij het examen.

De RIS en de RIS leerling

Wat drijft hem? Waar is hij mee bezig? Waarom wil hij eigenlijk leren autorijden? En omdat het niet alleen 'hij's' zijn maar ook 'zij's': wat zijn de verschillen tussen jongens en meisjes op de leeftijd dat u ze helpt leren autorijden? Dat zijn dingen die

van belang zijn om de leerling optimaal toegerust het verkeer wilt inleiden (en dat is dus inderdaad wat anders dan 'in recordtijd door het rijexamen slepen').

De RIS in vogelvlucht

Achtergronden: basisleerplan, stapsgewijs leren, zelfreflectie, coaching, calibratie

Vijf moderne verworvenheden van de verkeerspsychologie en de onderwijskunde vormen de basis van de RIS.

Dat zijn:

- het 'essential curriculum', zeg maar basisleerplan,
- 'incremental learning': stapsgewijs leren,
- zelfreflectie: inzicht in je eigenlijk denken, motivaties, handelen etc.
- coaching (begeleiden) in plaats van 'de meester uithangen'
- calibratie: de afstemming van wat je (denkt dat je) kan op wat de situatie van je vereist.

Het basisleerplan

Het basisleerplan is in grote lijnen als volgt geconstrueerd.

- Eerst wordt onderscheiden op welke niveaus mensen met het verkeer te maken hebben. Dat gaat van heel 'hoog' (wat je in je leven wilt bereiken) tot en met het feitelijk zitten achter het stuur van je auto,
- Vervolgens wordt bekeken welke dingen je voor het veilig deelnemen aan het verkeer moet kennen en kunnen. Dat loopt van 'ouderwetse' kennis en vaardigheden via inzicht in het verkeer tot inzicht in jezelf: zelfreflectie.

Deze twee indelingen worden vervolgens loodrecht op elkaar afgezet zodat je een matrix, een schema krijgt:

	vaardigheden en kennis	inzicht in het verkeer en risico's	zelfreflectie
1. doelen in je leven			
2. betekenis van die doelen voor hoe je je verplaatst en hoe je rijdt			
3. verkeerssituaties beheersen			
4. voertuigbeheersing			

Als je nu dit schema 'vult' krijg je feilloos alles wat een bestuurder moet kennen en kunnen, en dus: wat er in het basisleerplan van beginnende bestuurders moet staan. Als voorbeeld staat hiernaast de invulling van het hokje helemaal rechtsboven in het schema.

U ziet het meteen: dit is een heel ander soort zaak dan we kennen van de conventionele rijopleiding. En toch

is die zelfreflectie van buitengewoon belang voor veilig deelnemen aan het verkeer. Je moet leren naar jezelf te kijken, je af te vragen wat je doet en wat er met je gebeurt. Je moet van jezelf leren doorkrijgen hoe het staat met je zelfbeheersing, en welke gewoontes je hebt en welke daarvan gevaarlijk zijn.

Dat zijn dingen die je in je rijopleiding moet leren. Maar het zijn ook dingen die voor je hele leven van enorm belang zijn.

	zelfreflectie
1. doelen in je leven			je bewust zijn van: <ul style="list-style-type: none"> • je vermogen tot zelfbeheersing • riskante gewoontes • motieven om je gevaarlijk te gedragen • etc
2 ...			
3 ...			
4 ...			

Stapsgewijs leren in het verkeer

Jarenlang onderzoek van hoe mensen in feite leren heeft geleid tot het inzicht dat je lessen niet moet aanbieden in gecomprimeerde afgepaalde pakketjes maar dat er sprake moet zijn van 'incremental', dat wil zeggen stapsgewijs, bij stukjes en beetjes, leren. En ook dat het geen kwestie is van 'nu kan ik het niet en nu kan ik het wel' maar van je iets langzamerhand, al doende, eigen maken. In RIS-kader spreken we dan van 'Leren in het verkeer'. En natuurlijk van 'Rijopleiding In Stappen'. In deze filosofie is eigenlijk ook geen plaats meer voor toetsen en examens maar daar komen we direct op terug.

Zelfreflectie

Van groot belang voor je geestelijke en sociale ontwikkeling, maar zeker voor je leren is: naar jezelf kijken, en je afvragen: wat doe ik? waarom doe ik wat ik doe? doe ik het goed? moet ik sommige dingen anders doen?

Leren doe je het best door te doen, te kijken hoe het gaat, en daar conclusies uit trekken. Daarom is de opzet van de RIS sterk gericht op die zelfreflectie.

Coaching

'Ouderwets' leren betekent dat de leermeester je uitlegt hoe het moet, dat jij het nadoet en dat meester je vertelt of het goed of verkeerd ging. Een veel effectievere manier van leren is: zelf dingen uitproberen, kijken hoe het gaat en zelf tot de conclusie komen of het goed of verkeerd ging en hoe het beter kan. De rol van 'meester' is hier beperkt tot klankbord, vragensteller en aangever; tot 'coach'.

Coaching is een directe consequentie van het belang dat wordt gehecht aan zelfreflectie.

Calibratie

De afstemming van wat iemand (denkt dat hij) kan en wat de situatie van hem verlangt heet 'calibratie'. Calibratie is dus eigenlijk een combinatie van verkeersinzicht en zelfreflectie. Oftewel: van verkeersinzicht en zelfinzicht.

Behalve je inschatting van het *risico* is van belang je inschatting van je eigen *vermogen om dat gevaar te keren*. Ongevallen ontstaan vooral bij jongeren vaak door onderschatting van het risico en/of overschatting van de eigen capaciteiten.

Modules en toetsen en hun functie binnen de RIS

Kenmerkend voor de RIS is de systematische opbouw in vier modules, die naadloos op elkaar aansluiten maar desondanks de ruimte bieden om de leerling optimaal tot zijn recht te laten komen en optimaal te laten leren.

Wat de leerling leert is:

Module 1. Voertuigbediening en -beheersing.

Deze module wordt getoetst door een (andere) RIS-instructeur: toets 1.

Module 2. Eenvoudige verkeerssituaties

Deze module wordt getoetst door een examinator van het CBR: toets 2 .

Module 3. Complexe verkeerssituaties.

Deze module wordt getoetst door een examinator van het CBR: RIS toets 3 , Als uw leerling de bijzondere verrichtingen goed uitvoert, krijgt hij hiervoor vrijstelling op het examen.

Module 4. Verantwoord gedrag.

Hierna volgt het het RIS-examen. Dit is gelijk aan het 'gewone' praktijkexamen van het CBR, dat dus toets 4, vormt.

Het is de bedoeling dat de leerling vóór toets 2 het theoriecertificaat heeft. Dan gaat hij immers het verkeer in. Voor toets 3 móet hij het hebben.

De toetsen dienen niet alleen om te kijken of de leerling 'het wel kan' maar meer nog om te kijken of het goed gaat met zijn opleiding en of die misschien moet worden bijgestuurd. Zo bekeken geldt de toets dus minstens zozeer de instructeur als de leerling!

Opleiding en toetsen vloeien op deze wijze steeds meer ineen.

Scripts

Elke module bestaat uit een aantal scripts.

Een script is een set van regels, een programmaatje, van hoe je een onderdeel van de verkeerstaak uitvoert. Soms is een regel van een script een ander script, we spreken dan van een samengesteld script.

Bij elkaar kent de RIS 46 scripts, verdeeld over de vier modules.

Bijvoorbeeld

Module 2, complexe verkeerssituaties:

Script 21 Ruimtekussen (dit is een samengesteld script)

scan (is een bestaand script)

volgafstand (is een bestaand script)

vrije ruimte

uitwijkmogelijkheden

Stappen

Een stap geeft aan in hoeverre de leerling een script beheerst; zie het 'incremental learning' hierboven. De eerste stap is het motiveren van die leerling door zijn instructeur; in de achtste (laatste) stap kan de leerling het script zelfstandig toepassen in steeds wisselende situaties, dus ook in andere situaties dan die waarin hij dat script aanleerde.

Alle stappen op een rijtje:

	instructiefasen	stappen in de RIS	RIS-fasen
		(voorbereiding; huiswerk)	
1	motivatie	motivatie	kennismaken met het script
2	demonstratie	demonstratie	
3	mentor	samen uitvoeren (DMMM)	
4		uitvoering met beperkte hulp (DOA)	eigen maken van het script
5		uitvoering vrijwel zonder hulp (DOMA)	
6		zelfstandig uitvoeren (DZA)	
7	corrector	herhaling en toepassing in net iets gewijzigde situaties	veralgemenisering van het script
8		herhaling en zelfstandige toepassing in steeds wisselende situaties	

De scripts worden overigens niet klakkeloos achter elkaar aangeleerd, maar een later script kan al vroeg in de opleiding als leersituatie worden gebruikt om iets in het begin van de opleiding aan te leren. Script 24 'kruispunten' kunt u bijvoorbeeld gebruiken als leersituatie om uw leerling script 17 'schakelen' aan te leren. Op dezelfde manier leert de leerling sturen (script 11) door hem over een rotonde te laten rijden (script 35).

Het aardige is dat op zo'n manier ook al vooruitgewerkt wordt, en dat dat latere script te zijner tijd ook weer gemakkelijker wordt aangeleerd.

Automatisering van de rijtaak

Naarmate de leerling meer stappen van een script heeft afgelegd zal het afwerken van zo'n script meer automatisch gaan verlopen.

Bedenk echter wel dat je pas een enigszins 'geautomatiseerd' bestuurder bent na een aantal jaren en zo'n 50.000 km rijervaring.

Juist daarom is het zaak om de afwerking van de scripts van meet af aan goed aan te leren, zodat die programma's later vanzelf feilloos worden afgewerkt.

Huiswerk

De RIS-leerling krijgt van u na elke les huiswerk mee om zich voor te bereiden op de volgende les. Zo verdiept hij zich achtereenvolgens in alle, voor hem relevante, scripts voor de volgende les.

Dat heeft een hoop voordelen. Uw leerling is zo niet alleen dat ene uurtje, maar continu bezig met zijn rijopleiding. Hij zal zo zijn opleiding ook meer serieus nemen omdat deze speciaal voor hem wordt samengesteld. Hij kan van tevoren dingen uitzoeken die u hem dan niet meer volledig hoeft voor te kauwen. De RIS is daarmee zowel effectiever als efficiënter dan een conventionele rijopleiding.

Leerlingkaart en instructiekaart

De RIS werkt met een overzicht per module voor de leerling (voortgang) welke is opgenomen in het RIS-werkboek en een RIS-Instructiekaart voor de instructeur.

De leerling ziet op zijn kaart hoe ver hij is (zijn hoogst behaalde stap per script); de instructiekaart geeft de behaalde stap per script "op dit moment" en biedt een totaal overzicht van de leerprestatie van de leerling.

De vierde module: de finishing touch

De vierde module is 'Verantwoord gedrag.' Het is een van de aspecten waarop de RIS zich duidelijk onderscheidt van een 'ouderwetse' rijopleiding.

Eén van de zeven scripts binnen deze module is 'Rijden bij nacht en moeilijke omstandigheden'. Om dat rijden bij nacht er als voorbeeld uit te pikken: het is eigenlijk absurd hoe op dit moment een leerling zijn rijbewijs kan halen zonder ooit bij duisternis te hebben gereden. Weet ú nog hoe moeilijk dat de eerste keer was? De oriëntatie op de weg, al die koplampen die van alle kanten ...

En dus zit dit script wèl in de RIS.

Inherent aan het 's nachts rijden is dat je rijdt als je vermoeid en/of slaperig bent. Zelfs geroutineerde chauffeurs worden nog wel eens verrast doordat ze suf achter hun stuur zitten; des te belangrijker is dus dat de leerling die signalen bij zichzelf leert herkennen. Zelfreflectie is weer het devies!

Lessen en ook het examen vinden meestal plaats aan de hand van de instructies van de instructeur, respectievelijk de examiner: 'volgende afslag rechts, de rotonde driekwart rond...'. Dat is heel wat makkelijker dan 'Rij maar naar de parkeerplaats bij de kerk in het centrum'. En toch zal de leerling straks als hij met zijn kersverse rijbewijs op stap gaat óók zelf zijn weg moeten zoeken. En dus zit dit script wèl in de RIS.

Moderne auto's beschikken vaak over moderne hulpmiddelen. In de conventionele rijopleiding wordt daar weinig aandacht aan geschonken. Daardoor komt het voor dat een bestuurder bijvoorbeeld nooit gebruik maakt van de cruise control of de boordcomputer. Hierdoor wordt ons milieu onnodig vervuult en de "werkdruk" van de bestuurder onnodig verzwaaard. De RIS schenkt wel aandacht aan deze zaken.

'Gewone' leerlingen gaan na hun rijbewijs vrolijk op pad. Ze hebben natuurlijk wel eens gehoord over alcohol en verkeer, maar ze hebben nu toch hun rijbewijs? Ze hebben misschien nooit geleerd om zich in de misschien wel zeer hachelijke positie van een andere weggebruiker te verplaatsen en daarmee rekening te houden. Ze kunnen hun eigen vermoeidheid nog niet herkennen, terwijl die vermoeidheid laat in weekendnachten rampzalig is gebleken bij ongevallen waarbij een jonge chauffeur met een auto vol kameraden met grote snelheid uit de bocht of tegen een boom vliegt. Lang

niet altijd is er dan alcohol in het spel, maar voor onervarenen is autorijden nog vermoeiend, en als je dan de hele nacht hebt staan swingen of housen...

En dus zit dit script wèl in de RIS.

De meeste scripts van module 4 komen ook al bij de behandeling van eerdere scripts aan de orde.

RIS: meer of minder lessen nodig?

Doordat de leerling bij de RIS meer leert dan bij een traditionele rijopleiding zou je verwachten dat hij meer lessen nodig heeft om zijn rijbewijs te halen.

Maar dat is niet zo: door haar structuur en manier van werken werkt de RIS veel efficiënter dan een conventionele opleiding. Daardoor is er tijd over die nodig is voor meer sociale leerdoelen zoals houding in het verkeer, omgaan met alcohol en drugs, het maken van "grote" ritten naar onbekende steden etc.

Leren in het verkeer en het gebruik van latere scripts als leersituatie

Structuur is niet het enige kenmerk van de RIS-opleiding. Ook de manier waarop je mensen iets aanleert is geoptimaliseerd.

Dat komt tot uiting in het nadrukkelijk rekening houden met iemands:

- eigenschappen (man - vrouw, introvert - extrovert, globaal of stapsgewijs lerend, etc etc),
- wensen en motivaties,
- vermogens (wat kan hij/zij al? hoe kom je daar achter?).

Het komt ook tot uiting in het toepassen van de nieuwste verkeerspedagogische inzichten, zoals:

- veel aandacht schenken aan zelfreflectie bij de leerling: laat hem zich afvragen wat hij waarom doet, en of dat goed gaat
- niet steeds herhalen van wat de leerling al kan maar hem ook geen dingen laten doen waar hij nog niet aan toe is,
- de zone van naaste ontwikkeling: help een leerling om te leren wat hij in zijn eentje nog nèt niet kan,
- leren in het verkeer: laat de leerling zo veel mogelijk zelf de optimale oplossing van een verkeersopgave ontdekken, bijvoorbeeld in welke versnelling je het best een kruising kunt oversteken,
- creëer een (leer)situatie (bijvoorbeeld een script dat later in de opleiding valt) waarin de leerling optimaal kan leren wat hij die les als doelstelling heeft.

De RIS

In combinatie met modernisering van het examentraject biedt de RIS veel mogelijkheden voor de toekomst en kan het leiden tot veiliger en bewuster verkeersgedrag.